

Vård och omsorgsförvaltningen
Matilda Funkquist Cullinan
Epost: matilda.funkquist.cullinan@vasteras.se

Kopia till

Äldrenämnden

Tillsyn - Ankarets äldreboende

Förslag till beslut

Äldrenämnden beslutar att yttrandet daterat den 6 september 2022 antas och överlämnas till Inspektionen för vård och omsorg.

Ärendebeskrivning

Natten mellan den 6:e och 7:e september 2021 gjorde Inspektionen för vård och omsorg (IVO) en oanmäld tillsyn på Ankarets äldreboende där kunder med demenssjukdom bor.

IVO har i sitt tillsynsbeslut funnit två brister som nämnden ska redovisa sin inställning till. Bristerna rör:

1. Det är inte klart att enskilda kunnat lämna sitt samtycke till tillsyn via nattkamera, och
2. Nattpersonalen saknar kunskap om verksamhetens rutiner avseende skydds- och begränsningsåtgärder

IVO bedömer tillsyn via trygghetskamera som en särskilt ingripande åtgärd som kräver ett uttryckligt samtycke från enskild själv. Då personer med kognitiv svikt och demenssjukdom har svårigheter att ge ett juridiskt hållbart samtycke anser IVO att trygghetskamera ej får användas på Ankaret äldreboende.

Tillsyn, så som alla socialtjänstinsatser, ska bygga på individens självbestämmanderätt och frivillighet. Nämnden efterfrågar därför ett förtydligande av IVO gällande varför tillsyn via trygghetskamera kräver ett uttryckt samtycke från enskild när annan form av tillsyn, exempelvis fysisk tillsyn eller tillsyn via sensorer inte kräver samtycke i IVO:s mening.

Nämnden delar inte IVO:s bedömning att ställföreträdare inte kan samtycka i det fall enskild själv har förlorat sin rättskapacitet. Nämnden kommer därför att komplettera de rutiner och riktlinjer som behandlar införandet av trygghetsskapande teknik på individnivå med att verksamheten ska inhämta ett samtycke innan trygghetskameran används. Detta för att täcka in de situationer när enskild själv inte kan lämna ett samtycke till tillsyn via trygghetskamera.

Gällande att nattpersonalen saknar kunskap om rutinerna kring skydds- och begränsningsåtgärder kommer verksamheten att hålla relevanta utbildningar för samtlig personal för att åtgärda bristen.

Vård- och omsorgsförvaltningen har till äldrenämnden lämnat följande förslag till beslut:

Äldrenämnden beslutar att yttrandet daterat den 6 september 2022 antas och överlämnas till Inspektionen för vård och omsorg.

Vård och omsorgsförvaltningen
Matilda Funkquist Cullinan
Epost: matilda.funkquist.cullinan@vasteras.se

Äldrenämnden

Tillsyn - Ankarets äldreboende

Bakgrund

Natten mellan den 6:e och 7:e september 2021 gjorde Inspektionen för vård och omsorg (IVO) en oanmäld tillsyn på Ankarets äldreboende där kunder med demenssjukdom bor.

Tillsynen var en uppföljning på en tidigare tillsyn för att utreda om åtgärderna som satts in för att motverka de brister som påpekades har fått önskad effekt.

I den senaste tillsynen lade IVO fokus på följande saker:

- Personaltäthet nattetid
- Lokalernas utformning och möjlighet till uppsyn
- Tekniska lösningar och samtycken från enskilda

IVO utförde under vintern 2021 efterföljande intervjuer med personal och enhetschef på boendet och förvaltningen har efter begäran översänt skriftligt material i form av rutiner, redovisningar om tekniska lösningar (särskilt nattkamera), hur samtyckesbedömningen går till samt lex Sarah-rapporter.

Sammanfattning av IVO:s förhandsbeslut fattat den 12 juli 2022

IVO har i sitt beslut funnit två brister som nämnden ska redovisa sin inställning till. Bristerna rör:

1. Det är inte klart att enskilda kunnat lämna sitt samtycke till tillsyn via nattkamera, och
2. Nattpersonalen saknar kunskap om verksamhetens rutiner avseende skydds- och begränsningsåtgärder

Bristen gällande samtycke grundar sig i IVO:s bedömning att vissa särskilt ingripande åtgärder endast kan samtyckas till av den enskilde själv, inte ställföreträdare eller efter en bedömning av personal. Utan ett reellt samtycke får åtgärden inte genomföras. Detta då socialtjänstlagen bygger på den enskildes självbestämmanderätt och integritet och inte innehåller några bestämmelser som tillåter tvång eller begränsningsåtgärder. IVO anser att tillsyn med kamera i den enskildes lägenhet, som huvudregel, är en sådan

särskilt ingripande åtgärd som inte får genomföras utan den enskildes samtycke. Undantag kan göras för exempelvis epilepsilarm då det föreligger fara för liv och hälsa.

Bristen gällande att nattpersonalen saknar kunskap om verksamhetens rutiner gällande skydds- och begränsningsåtgärder, och även samtycken, grundar sig i att personalen uttryckt att de inte fått någon utbildning i åtgärderna och att en personal uppgav att hen inte kände till vilka regler som gäller vid användandet av åtgärderna.

Nämndens kommentarer till felaktiga påståenden i beslutet

Nämnden vill först påpeka att en del formuleringar och beskrivningar i beslutet under avsnittet *IVO bygger sitt ställningstagande på följande uppgifter* är felaktiga och bör revideras.

- Beskrivningarna om hur trygghetskameran fungerar och hanteras är genomgående felaktiga. IVO beskriver att kameran ”startar” och är ”aktiv” i visst antal minuter vid larm eller planerad tillsyn vilket inte stämmer.

Nämnden vill poängtera att kameran inte startar av sig själv utan att kameran vid vissa tidsintervaller, eller vid larm, finns tillgänglig för aktivering. Ett aktivt val av personalen måste alltid göras för att kameran ska starta inne i den enskildes lägenhet. Inga bilder visas heller på handenheter för ens ett aktivt val att starta kameran har gjorts av personalen. Personalen kan alltså inte ”titta i kameran” (s 5) vid varje larm utan detta föregås alltid av att ett aktivt val att aktivera kameran görs, att kameran slås på och att det därefter visas en bild i handenheten.

- Uttrycket om att en ”robot” hanterar trygghetskameran har tidigare bemötts av förvaltningen och bör därför tas bort. IVO har redan fått information om att det inte rör sig om en robot utan om sensorteknik.
- Beskrivningen om att ”sensorlarm är inkopplade för att uppmärksamma om enskilda vaknar till och för att då sätta igång den kamera som finns” (s 5) är felaktigt. Sensorlarmet är inkopplat för att uppmärksamma fallrisk om enskilda går upp, eller är på väg upp ur sängen och det finns då möjlighet för personal att aktivt välja att aktivera och sätta igång trygghetskameran. Kameran startar alltså inte av sig själv och sensortekniken är inte till för att övervaka när personer vaknar till i sängen.

Nämndens inställning till bristerna i beslutet samt åtgärder

Gällande samtycke till tillsyn via nattkamera:

Äldrenämnden bedömer att tillsyn omfattas av skyddet mot betydande intrång i den personliga integriteten i 2 kap 6 § 2 st Regeringsformen och därför kräver ett samtycke för att kunna genomföras. Äldrenämnden uppfattar både 2 kap 6 § 2 st RF samt socialtjänstlagens krav på frivillighet och självbestämmanderätt som teknikneutral och all form av tillsyn torde

genom det kräva samtycke. Äldrenämnden efterfrågar därför ett förtydligande i det slutgiltiga beslutet om varför IVO anser att tillsyn via trygghetskamera kräver samtycke när fysisk tillsyn eller tillsyn via sensorteknik inte gör det.

Äldrenämnden delar inte IVO:s bedömning i att det saknas möjlighet för ställföreträdare så som anhöriga, goda män eller förvaltare att samtycka till tekniska lösningar istället för enskild när denne har förlorat sin rättskapacitet. Äldrenämnden anser att ställföreträdare, i det fall denne äger rätt att sörja för enskilds person, har möjlighet att samtycka till insatser som inte är allt för ingripande i den enskildes dagliga livsföring. Enligt nämndens bedömning är tillsyn via trygghetskamera inte mer ingripande i den enskildes dagliga livsföring än exempelvis beslutet att ansöka om, och samtycka till, särskild boende.

Äldrenämnden kommer att komplettera de rutiner och riktlinjer som behandlar införandet och användningen av trygghetskamera vid tillsyn för personer som bor på Ankarets äldreboende. Kompletteringen kommer innebära ett förtydligande i att ett samtycke från enskild eller ställföreträdare ska inhämtas och dokumenteras innan införandet av trygghetskamera.

Om ett samtycke inte kan inhämtas kommer trygghetskamera inte att användas hos den aktuella personen.

Kompletteringen planerar nämnden göra under senhösten 2022.

Gällande nattpersonalens kunskap om rutiner avseende skydds- och begränsningsåtgärder:

Ankarets personal kommer att genomgå en utbildning inom skydds- och begränsningsåtgärder där aktuella rutiner och riktlinjer kommer avhandlas.

Utbildningen kommer att genomföras under oktober 2022.